

Naiste õigused¹

Kuningannale

(*Madame*) Armuline proua

Siinne kirjutis ei järgi kuningate maitse väärilist keelekasutust, mistõttu ma ei katse kasutada õukondlaste ülepakutud kõnemaneeeri, et Teile au avaldada. Proua, minu eesmärk on Teiega avameelselt kõnelda. Ma ei ole enda mõtete väljendamiseks oodanud vabaduse ajastut, vaid väljendan neid söakalt ajal, mil despootide vähiklikkus sellist hulljulget esinemist karistab.

Kui kogu impeerium Teid oma kõigi õnnestuste eest vastutavaks määras, siis sel raskel ja äikeselisel ajajärgul on mul olnud jõudu Teid kaitsta. Ma ei ole kunagi suutnud end veenda selles, et printsess, kes on üles kasvatatud õilsuse ja au rüpes, võiks kehastada kõikvõimalikke madalsuse pahesid.

Tõepoolest, armuline proua, kui ma nägin Teile kohale tõstetud gladiaatorimõõka, siis ma silmitsesin tähelepanelikult vahemaad selle ähvardava relva ja Teie pea vahel; ning nüüd, kus ma näen, et äraostetaval rahvahulgal hoitakse kiivalt silm peal ning neid ohjab hirm seaduse ees, siis usaldan Teile midagi sellist, mida ma muidu poleks sõandanud tunnistada.

Kui ühel võõral välismaalasel lubatakse Prantsusmaa vastu mõõka täristada, siis ei ole Te enam minu silmis alusetult süüdistatud kuninganna, vaid prantslaste süüdimatu vaenlane. Ah, armuline proua, mõelge sellele, et olete ema ja abikaasa! Kasutage kogu oma sõnaõigust, et printsid tagasi tuua. Rakendades

oma mõjuvõimu targalt ja ettevaatlikult, tugevdaksite isa trooni, aitaksite seda oma pojale edasi anda ning lepitaksite end ka prantslastega. Kuninganna kohus on väärilt osata läbi rääkida. Igasugused intriigid, salasepitsused, verevalamisele õhutavad ettevõtmised valmistaksid üksnes ette Teie langust, kui pisimgi kahtlus langeks Teile säärase mahhinatsioonide kooridioneerimise eest.

Proua, lubage oma tähelepanu juhtida palju austusväärsemale kohusele, mis kuulub üksnes sellele, kelle on saatus määranud nõnda kõrgele aujärjele. Pean silmas kohust anda kaalu juurde naiste õiguste laiendamisele ning kiirendada nende edu. Proua, kui Te oleksite vähem haritud, siis kardaksin, et võiksite oma sookaaslaste huvid tuua ohvriks oma isiklikele huvidele. Kuid Te armastate au! Siis mõelge, armuline proua, et nii nagu suurimad väärteod, on ka õilsaimad voorused surematud. Ent ajaloo lehekülgedel pälvivad nad täiesti erineva renomee, sest kui esimesi peetakse igavesest ajast igavesti inimsoo jälestusteks, siis teisi tuuakse esile õpetlike eeskujudena.

Iialgi ei heidetaks Teile ette püüet ennistada parandamist vajavaid kombeid või soovi toetada oma sookaaslaste nende järjekindluses. Kahjuks ei ole võimalik seda tööd uue valitsemisvormi raames ööpäevaga ära teha. See revolutsioon kannab vilju üksnes siis, kui kõik naised mõistavad oma haletsusväärset saatust ning kahetsevad taga neilt ärandatud õigusi. Sellepärast, armuline proua, toetage seda imelist üritust! Kaitske õnnetut naissugu ning Teie käsikida oleks peagi pool kuningriiki ja vähemalt kolmandik mehi!

Vaadake, proua, milliste sammude abil peaksite endast märku andma ning oma usaldusväärsele maksma panema. Uskuge mind, proua, meie elu on niigi tähtsusetu, ja seda eelkõige kuningannal, kui tema elu ei ehi rahva armastus ega üldise heategemise veetlus.

Kas on tõsi, et mõned prantslased valmistavad isamaa vastu võitlemiseks? Mis põhju-

sel? Täiesti tähtsusetute õiguste ja teostamatute plaanide pärast. Proua, uskuge mu sisetunnet, mis hoiatab, et monarhiat pooldav partei hävib sisetülide tõttu, ning kui kõik türannid on hüljatud, siis pöörduvad kõik südamed isamaa poole, et seda kaitsta ...

Sellised on minu mõtted, armuline proua. Kirjutades Teile isamaast, kaotan silmist selle kirjutise pühenduse eesmärgi. Nõnda ohverdab iga hea kodanik oma uhkuse ja isiklikud huvid, kui seda nõuab isamaa huvide eest seismine.

Kõige sügavamat lugupidamist tundes, armuline proua, jään Teie alandlikuks ja truuks teenriks!

De Gouges

Naiste õigused

Mees², oled sa võimeline olema õiglane? Selle küsimuse esitab sulle naine, sa ei võta ometi talt vähemalt õigust sellist küsimust esitada? Ütle mulle, mis andis sulle sõltumatu mõjuvõimu minu sugu alla suruda? On see su jõud? Su erilised anded? Silmitse kõikvõimsat loojat, uuri kogu loodust tema rikkuses, kuivõrd sa püüad võimalikult täpselt loodusest eeskujuga võtta, ja kui sa söandad, siis too mulle mõni näide eluslooduses valitseva türannliku võimu kohta.

Mõttele nüüd loomadele³, siis loodusjõududele, õpi erinevaid vilju, heida lõpuks pilk ka kõigi eluslooduses leiduvate organismide variatsioonidele ning vaata tõtt kogu tõestusmaterjaliga, mida ma sulle pakun. Otsi, sobra ringi, ja kui sa suudad, püüa eristada nais- ja meessugu looduse haldusjuhtimises. Sa näed, et nad on igal pool segunenud, et nad käivad käsikäes, moodustades harmoonilise kooskõla selles igaveses ning elavas looduse meistriteoses.

Üksnes inimene (mees) on teinud endale halva erandi! Sel valgustatud mõtlejate ja tarkuse sajandil tahab tema, räpasest rumalusest väärustunud, sõge, pime, end teaduslikest

teadmistest täis ahminud despoodina valitseda sugupoole üle, keda ometi ehivad kõik intellektuaalsed võimed. Mees ihaldab revolutsioonist kasu lõigata ning oma õigusi (ja veel palju muud) kätte nõuda.

Naiste ja naiskodanike õiguste deklaratsioon

Preambul

Emad, tütrede, õed, rahva esindajad – nad kõik soovivad kuuluda parlamenti. Võttes arvesse, et rumalus, unustus või põlgus naiste õiguste suhtes on valitsuste korrupsiooni ja rahvast ahistavate hädade ainsad põhjustajad, siis on otsustatud täieõiguslikus deklaratsioonis avaldada naiste inimõigused, nende võõrandamatud ja pühad õigused, et see manifest tuletaks pidevalt ja kõigi ühiskonnaliikmete silme all meelde igäihele tema õigusi ja kohustusi, et see võimaldaks nii naiste kui ka meeste poliitilisi akte igal hetkel kõrvutada poliitiliste institutsioonide eesmärkidega, millest üha enam lugu peetakse, nõnda et naiskodanike nõuded, mis toetuvad lihtsatele ja vaieldamatutele põhimõtetele, töötavad alati konstitutsiooni, heade tavade ning kõigi õnne alalhoidmise heaks.

Sellest järelduvalt, mitte üksnes ilu ja julguse poolest meestest peajagu üle, vaid ka emakasaamise kannatuste läbimise tõttu silmapaistev naissugu tunnustab ja kinnitab ülimalt olendi⁴ juuresolekul ning kaitse all järgmisi naiste ja naiskodanike õigusi.

- I. Naine sünnib vabana ning tal on mehega võrdsed õigused. Sotsiaalseid eristusi õigustab üksnes ühiskasu.
- II. Igasuguse poliitilise ühenduse eesmärk on mehe ja naise võõrandamatute inimõiguste alalhoidmine: õigus vabadusele, omandile,

- Julgeolekule ja eelkõige õigus seista vastu rõhumisele.
- III. Mistahes suveräänse võimu põhimõte taandub rahvale, mille moodustab üksnes mehe ja naise kokkukuulumine; ükski muu võimuorgan ega üksikisik ei saa võimu hallata, kui see ei tugine just nimelt sellisele kooslusele.
- IV. Vabaduse ja õigluse eesmärk on anda teisele kõik, mis talle kuulub. Nii pole naiste õiguse rakendamisel muud piiri kui see, mida meeste türannia selle kasutamisele peale surub; loodus ja mõistus peavad need piirid sätestama.
- V. Loodusest ja mõistusest tuletatud seadused keelavad ühiskonnale kahjulikke tegusid. Kõike seda, mida need targad ja jumalikud seadused ei kaitse, pole võimalik ära hoida ning kedagi ei saa sundida tegema midagi, mida need seadused ei määra.
- VI. Seadus peab väljendama üldist tahet; kõik mees- ja naiskodanikud peavad selle loomisele kas isiklikult või oma esindaja kaudu kaasa aitama; see peab kõigile ühesugune olema; kõik seaduse ees võrdsed nais- ja meeskodanikud peavad oma võimete kohaselt ning ilma muude eristusteta kui need, mis ilmnevad tänu nende voorustele ja andekusele, olema võrdväärselt sobilikud kõigi kõrgete ametite, kohtade, avalike teenistuskohade jaoks.
- VII. Ükski naine pole erand; teda võib süüdistada, vahistada ja kinni pidada seaduse sätestatud tingimustel. Nagu mehed nii kuuluvad ka naised rangele seadusele.
- VIII. Seadus peab rakendama üksnes neid karistusi, mis on rangelt ja selgelt vajalikud ning seaduslikult naistele määratud; ning naist saab karistada üksnes seaduse põhjal, mis on sätestatud enne sooritatud kuritegu.
- IX. Kui naine mõistetakse süüdi, siis rakendab seadus tema suhtes oma täit karmust.
- X. Keegi ei pea häbenema oma põhimõttelisi arvamusi. Naisel on õigus tapalavale astuda; tal peab samuti olema õigus tribüüni (saadikute koja) poole pöörduda, juhul kui ta sekkumised ei häiri seadusega kehtestatud avalikku korda.
- XI. Sõna- ja mõttevabadus on üks naise hinnalisimaid õigusi eelkõige põhjusel, et see võimaldab kinnitada isade õigusjärglust oma laste ees. Iga naiskodanik võib seega süüalasel tunnistada, et ta on kellegi lapse ema, ilma et mingi julm eelarvamus sunniks naist valet varjama, seejuures kannab ta seaduse ees täit vastutust, kui ta peaks seda vabadust kuritarvitama.
- XII. Naise ja naiskodaniku õiguste garantii peab olema kõigile kasulik; see garantii peab teenima kõigi huve, mitte ainult nende, kelle hoolde see on usaldatud.
- XIII. Meeste ja naiste panus avaliku võimekuse ülalpidamisse ja halduskulutustesse on võrdne; naine panustab kõigisse seadusega ettenähtud töödessa, tüütutesse ülesannetesse; ta peab seega osa saama ka kohtade, tööde, valdusõiguste, teenustasude, majandusharude ning tegevusalade ümberjagamisest.
- XIV. Nais- ja meeskodanikel on õigus isiklikult või oma esindajate kaudu veenduda ühiskonda panustamise vajalikkuses. Naised ei võta enda peale meestega võrdse osa mitte üksnes riigikassasse panustamisel, vaid ka avalikul haldamisel ning maksude kvoodi, arvestamise, kogumise ja kestuse määramisel.
- XV. Meestega samaväärselt ning seega ühiselt makse makstes on naistel õigus igalt avaliku sektori ametnikult pärida haldamise kohta aru.
- XVI. Ühiskonnal, kus õigused pole tagatud ega võimude lahusus määratletud, pole mingit põhiseadust. Põhiseadus on kehtetu, kui riigi moodustav enamus pole riigiloomesse panustanud.
- XVII. Kõigil on õigus ühisele või isiklikule omandile; omand on igapäevase elu ja väära-

matu õigus; kuna see on looduse poolt kaasa antud pärand, ei ole võimalik kedagi sellest ilma jätta, välja arvatud juhul, kui seaduslik paratamatus või aprioorne ja õiglase hüvituse tingimus seda ilmselgelt nõuab.

Tõlkinud Tiina Veikat

Märkused

- ¹ Tölke aluseks olev väljaanne: Gouges, Olympe de (1791). *Les droits de la femme* ([Reprod.]) [s.n.]. Paris. <http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k426138>. [Tõlkija märkus]
- ² Homme prantsuse keelest tõlgituna võib tähistada nii inimest kui ka meest. [Tõlkija märkus]
- ³ Pariisist Peruuni, Jaapanist Roomani on minu meelest kõige rumalam loom inimene.
- ⁴ Ülim olend (être suprême) kehastas revolutsiooni ajal valgustusideedest kantud kultuse vaimsust. Ülima olendi kultuse populariseerimise käigus hääbus ristiuse võidukäik Prantsusmaal. [Tõlkija märkus]